

UDK: 81

COPYRIGHT ©: IZTOK ILC

Slovenjenje v posrednih prevodih japonske književnosti

Iztok ILC *

Izvleček

Članek govori o latinizaciji japonskih imen v književnih prevodih v slovenščino. V uvodu je orisana pravopisna zgodovina o zapisih tujih imen, nato sledi komentar k pravilom v *Slovenskem pravopisu 2001*. Poudarjen je njihov evrocentrični značaj in neprimernost za sodobnega uporabnika. Sledi analiza latinizacije v posrednih književnih prevodih. Analizirani so prevodi iz obdobja od 1961 do 1984 in prevodi po 2000. Namen članka je pokazati, da sta ne glede na strogost pravopisa latinizacija in slovenjenje neenotna in pogostokrat napačna.

Ključne besede: pravopis, latinizacija, književni prevod, posredni prevod

Abstract

The article presents the romanization of Japanese names in translations of Japanese literature into Slovene. The first chapter gives an overview of the history of foreign name orthography in Slovene manuals of styles, followed by a commentary on the rules of the 2001 edition of the *Slovenian Orthography*. We describe their eurocentric character. Chapters 2 and 3 contain an analysis of romanization in indirect literary translations produced from 1961–1984 and after 2000. The objective of the article is to show that in spite of the strictness of the orthography manual, romanization and slovenization are often inconsistent and incorrect.

Keywords: orthography, romanization, literary translation, indirect translation

* Doktorski študent prevodoslovja na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete v Ljubljani, samostojni literarni prevajalec. E-mail: iztokilc@yahoo.com

1 Uvod

1.1 Latinizacija v slovenskih pravopisih v 20. stoletju.

Že pater Stanislav Škrabec ni bil preveč naklonjen zapisu tujih imen v izvirniku. Leta 1893 v časopisu *Cvetje z vertov sv. Frančiška*, ki ga je urejal in v njem objavljaj svoje jezikoslovne spise, zapiše naslednje:

»Slovenščina tujim besedam ni naklonjena kaker n. pr. nemščina, zlasti pa se ne kaže deržati v deblih izvirnega, tujega pravopisa, ko morajo končnice slovenske biti. /.../ Vsaj v knjigah in časnikih prostemu narodu namenjenih naj se torej tuje besede, zlasti tuja lastna imena po izreki pišejo: v oklepajih naj se pristavi tudi v izvirni pisavi, ako tisto ime ni sploh znano. Pa da ne bomo imeli brez potrebe dveh raznih načinov, bi bilo najbolje, da bi se vselej in povsod pisalo po izreki, saj sicer tudi izobraženi bravci kaj pogostoma ne zadenejo prave.« (Škrabec 1994: 124)

Zgodovina slovenskega pravopisja do *SP I, Pravila* iz l. 1990 šteje naslednje pomembnejše mejnike: Breznikov *Slovenski pravopis 1920*, Breznik-Ramovšev *Slovenski pravopis 1935*, Breznik-Ramovšev *Slovenski pravopis 1937*, *Slovenski pravopis 1950* in *Slovenski pravopis 1962*. Nas zanimajo samo poglavja o zapisovanju tujih imen, kjer skozi čas opazamo postopno težnjo k podomačevanju. Ogledali si bomo zadnje tri pravopise.

Slovenski pravopis 1937

Čeprav piše, da je *Slovenski pravopis 1937* skrajšan in prirejen šolski ponatis Breznik-Ramovševem *SP 1935*, je ob spremembah v slovarskem delu tudi v neslovarskem delu, pravilih, narejenih toliko sprememb, da se je za *SP 1937* uveljavilo prepričanje, da gre za novo oz. samostojno izdajo (Dobrovoljc 2004: 69).

V poglavju »O pisavi in skladnji tujih lastnih imen« pod točko 15 zapiše naslednje:

»Tuja lastna imena se pišejo v slovenščini na dva načina: v tuji ali domači obliki. S slovenskim pravopisom (po izreki) jih pišemo v knjigah, ki so namenjene preprostemu ljudstvu.« (SP 1937: 13)

Slovenski pravopis 1950

Slovenski pravopis 1950 je izdala SAZU in je prirejen po Breznik-Ramovševem *SP 1935* (Dobrovoljc 2004: 74). V poglavju »O tujih lastnih imenih« pod točko 28 zapiše naslednje:

»Tuja lastna imena pišemo v slovenščini na dva načina: v tuji ali domači obliki. V vsakem primeru pa jih pregiblujemo po slovenskih pravilih z domačimi obrazili. V splošni rabi jih bolj prilagajamo domači pisavi (fonetična pisava), v strokovni (znanstveni) rabi pa ostajamo bliže prvotni podobi.« (SP 1950: 22, poudarek v izvirniku)

Slovenski pravopis 1962

Nastanek *Slovenskega pravopisa 1962* je spodbudila vedno večja oddaljenost med jezikovnim predpisom in dejansko rabo, ki je *SP 1950* s ponavljanjem že zastarelih pravil ni presegel (Dobrovoljc 2004: 77). V poglavju »Tuja lastna imena« pod točko 55 zapiše:

»Pisava

Vsak jezik ima v izreki in pisavi posebnosti, ki delajo drugim večje ali manjše težave. Pri navajanju tujih tekstov, zlasti še imen, se zato ravnamo po tehle načelih:

1. Strogo znanstveni zapis največkrat upošteva izvirne pisave (cirilica, latinica, grške, arabske črke), pri prepisu pa z vso grafično natančnostjo prenaša črke z vsemi diakritičnimi znamenji.
2. V poljudni rabi:
 - a) pišemo lahko samo osnovne črke brez diakritičnih znamenj /.../
 - b) zapis približujemo tujemu izgovoru /.../
3. Pri prepisu imen upoštevamo tujo rabo v pisavi velikih in malih začetnic.« (SP 1962: 49, 50)

SP 1962 je za nas pomemben, ker prvič omeni azijske pisave:

»Arabska in druge afriške in azijske pisave so v glavnem fonetične, zato jih prenaša vsak jezik po svojih fonetičnih zapisih. Pri nas opuščamo transkripcijske ovinke prek francoščine in angleščine in pišemo *Džebel*, *Džidda*, *Kolombo*, *Bejrut* /.../« (SP 1962: 53, 54, ležeči tisk v izvirniku)

Slovenski pravopis 2001 in »nelatinične pisave«

Slovenski pravopis I, Pravila so bila prvič potrjena l. 1989, izdana l. 1990, nato pa šestkrat ponatisnjena, zadnjič v *SP 2001*. V paragrafu 1118 o azijskih, afriških in drugih pisavah vzpostavi razumevanje, ki nadalje določa odnos do teh pisav in jezikov. Preprosto zapove, da te pisave podomačujemo po načelih za zapisovanje slovenskih glasov. Ne upošteva pa dejstva, da imajo mnoge »nelatinične pisave« izbrane in odobrene standardne sisteme za latinizacijo. Tako japonologi in sinologi vztrajamo, da sta tudi japonščina in kitajščina jezika z latinično pisavo in tako v osnovi spreminjamo splošni in popreproščeni, celo ponižujoči pogled na, v našem primeru, vzhodnoazijske jezike.

SP01 ni sporen samo z vidika odnosa do nelatiničnih pisav. Tudi nestrokovnjak lahko kaj hitro oceni, da so nekatera pravila za sodobno rabo povsem neprimerna: »§ 217 Tipografske težave – Kadar pisalni ali stavni stroj nima katere črke tujih pisav, si pomagamo z vpisovanjem na roko /.../« in »§ 1137 – Priprava tipkanega besedila za tisk.« Čeprav naj bi bila *Pravila* pregledana izdaja *Pravil* iz l. 1989, tega pregleda ni zaznati.

Odveč bi bilo znova ponavljati, zakaj je bil *SP01* zastarel že ob samem izidu.¹ Večina kritik se nanaša zgolj na slovarski del. V vsem času se je v skrajno pokroviteljsko obravnavo nelatiničnih pisav spotaknil malokdo, dokler niso na prizorišče stopili strokovnjaki za vzhodnoazijske študije z Oddelka za azijske in afriške študije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

V *SP01* sta problematični še zlasti naslednji trditvi: »Opuščamo prečrkovalne ovinke prek pisav drugih jezikov, npr. angleščine, francoščine, portugalščine, španščine, ruščine.« (Še bolj je to problematično, če pomislimo, da gre za prepis skoraj identičnega pravila iz *SP 1962*, se pravi izpred 40 let, vmes pa, kot da evropska misel ni doživela postkolonialnega hladnega tuša.) In: »Posebnost so le imena, ki so na to področje prišla iz evropskih jezikov, pisanih latinično, ta pišemo v skladu s pravili za pisavo ustreznih jezikov, npr. New Delhi, Salisbury.« Obe trditvi sta skrajno evrocentrični in odražata kolonialno miselnost

¹ O odzivih in polemikah na *SP01* strnjeno piše Helena Dobrovoljc v *Pravopisju na Slovenskem*. Glej tudi *Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo*. Zelo informativne argumente o zastarelosti *SP01* s stališča sodobnega slovaropisja podaja Vojko Gorjanc v *Uvodu v korpusno jezikoslovje* (2005: 97 in dalje).

s tem, ko med pisave drugih jezikov prištevata samo evropske jezike, in obenem s tem, ko v nepodomačeni obliki sprejemata samo imena, ki so neposredna posledica kolonialne prisotnosti. Popolnoma zanemarjata dejstvo, da zgodovinske relacije ne obstajajo samo na osi zahod – vzhod, temveč tudi med azijskimi državami samimi. Tako lahko opazujemo prečrkovalne ovinke tudi na relaciji mongolščina – kitajščina, korejščina – japonščina, kitajščina – vietnamščina. Najbolj problematično je to, da se *SP01* še vedno vede, kot da ima Evropa zadnjo besedo, ne oziraje se na dejstvo, da imajo azijski jeziki in pisave za seboj izjemno bogato izročilo, ki ga ne bi smeli zanemariti. Nasprotno, obravnavati jih moramo kot enakovrednega partnerja in vključiti v naš vsakdanji diskurz. V 21. stoletju, ko je dostopnost do informacij lažja kot kdaj koli, je potreba po natančnih podatkih nujna. Zato je še toliko težje razumljivo – lahko ga obravnavamo skoraj kot čisti anahronizem – vztrajanje pri podomačevanju. S tem se natančen podatek izgubi in z njim možnost iskanja izvora informacije oziroma nadaljnja raziskava.

Smoter celotnega zvezka, namenjenega problematiki latinizacije vzhodnoazijskih jezikov, je, da se utrdi položaj standardnih latiničnih zapisov in doseže sporazum o rabi podomačenih oblik. Zavedamo se, da raba standardnih zapisov ni mogoča prav v vseh zvrsteh in prostorih rabe, vendar je treba standardni zapis postaviti na vrhno stopničko lestvice in mu nameniti vso spoštovanje in pozornost, ki mu pripada. Podobno govorita že *SP 1937* in *SP 1950*, medtem ko *SP 1962* pri azijskih in afriških pisavah že postavi omejitve.

Zanimiv je odnos strokovne javnosti do Slovenskega pravopisa. Japonologi, ki zagovarjamo rabo standardnih zapisov, smo bili pogostokrat tarče kritik, ker pravopisa ne upoštevamo. A obenem opažamo, da ista strokovna javnost (v glavnem gre za lektorje), ki prisega na avtoriteto SP, tega uporablja izjemno nedosledno in površno. Retorično vprašanje se torej glasi: Kaj je bolje, ohranjanje standardnega latiničnega zapisa ali nedosledno, površno slovenjenje? Samo slovenjenje niti ne bi bilo tako problematično, če bi bilo res natančno izvedeno in hkrati označeno, da gre za slovenjenje. Na žalost smo priča prav nasprotnemu. Preseneča nas lahkotnost, s katero pisci in lektorji maličijo standardne latinične zapise, ki se sicer uporabljajo v tujih jezikih, iz katerih naši publicisti večinoma prevajajo in povzemajo. Ne zavedajo se, da je poseg v ime tudi poseg v identiteto in integriteto posameznika.

Branko Gradišnik je l. 1993 v spremni besedi k *Rašomon in druge zgodbe* že opozoril na prenatrženost pravila o latinizaciji in slovenjenju:

»Ko že omenjam prevajalske težave, bo prav, da omenim še eno: pisanje japonskih lastnih, predvsem osebnih imen. Pravila novega Slovenskega pravopisa omogočajo slovenjenje prečrkovanih pismenk; k temu nas napeljuje tudi dosedanja praksa v leksiki (*Rašomon* in ne *Rashomon*, *Cušima* in ne *Cushima* [sic!], *Tokio* in ne *Tokyo*, *Honšu* in ne *Honshu*). Vendar pa je leksikalna praksa šla po mojem mnenju predaleč. Tako Leksikon CZ (1988) piše imena japonskih pisateljev podomačeno. To bi bilo sicer v skladu s pravopisnim načelom, po katerem »/p/odomačeno pišemo imena vseh vrst iz ... azijskih /pisav/« (SP 1: 29), vendar pa se bje s pravilom, ki se nanaša na *latinične pisave* in se glasi, da »načeloma ohranjamo ... /p/isno podobo prevzetih osebnih lastnih imen.« **Sprenevedanje bi bilo trditi, da japonska imena prepisujemo iz znamenk. Ljudje, ki jih ponašujemo, so žive osebe in v osebnih izkaznicah imajo svoja imena zapisana (tudi) v latiničnem prepisu. Kdor bo iskal po tuji leksiki ali knjižnicah, pa imel v rokah samo našo podomačeno obliko imena, bo moral imena najprej »oddomačiti«.** Sicer pa načelo podomačenja tako ali tako ni do kraja izvedljivo – ustavi se vsaj pri zaščitenih imenih japonskih podjetij (*Mitsubishi* itn.).« (Gradišnik 1993: 16, poudaril Ilc)

Eden od najpogostejših argumentov proti uporabi hepburnovega sistema v slovenskih besedilih je njegova navidezna angleška narava. Hepburnov zapis je res sestavil ameriški misijonar James Curtis Hepburn l. 1867, ki naj bi angleškemu govorcu čimbolj intuitivno omogočil branje, tj. razbiranje in reproduciranje glasu, ki ga zapis predstavlja (Hmeljak Sangawa 2000: 76). Da pa hepburnov zapis le ni tako pisan na kožo angleškemu govorcu, kot se zdi na prvi pogled, potrjuje dejstvo, da so k prevodom priložena različna navodila za izgovorjavo. Donald Keene v prevodu *The Setting Sun* Osamuja Dazaija, na primer, pripiše:

»Japanese in transcription is pronounced with the consonants as in English and the vowels as in Italian. Thus, the Naoji is pronounced nah-oh-jee. There is no marked stress accent, and one is safe in giving equal weight to all syllables.« (Keene 1984/1956: vi)

Zaradi enakih razlogov lahko mestoma naletimo na hepburnov dolgi »ō«, zapisan kot »oh« (noh, butoh, Satoh, Katoh) in končni »e« kot »é« (Abé, saké). Najbrž tak zapis dobro deluje v anglofonem svetu, vendar pa lahko porodi marsikak nesmisel, kadar se ga prestavi v slovenščino, ki je močno pregiben jezik. Na

primer, če zapis »butoh«, ki se pravilno izgovarja [buto:], vzamemo iz angleškega besedila in ga nespremenjenega pregibamo dalje – *mojstri butoha, utemeljitelj butoha* – je napaka dvojna. Prvič že na ravni angleškega besedila, ki namesto standardne latinizacije uporablja nestandardno, in drugič na ravni slovenskega, ki nememu »h« podeli zvočno telo.

Veliko manj problematično od lastnih imen je povzemanje besed iz materialnega sveta. Dandanes besede iz prostorsko oddaljenih jezikov postajajo del slovenskega besedišča in tudi japonologi tu prav nič ne vztrajamo pri standardnem latiničnem zapisovanju. Piscu tega članka se zdi celo zelo zanimivo, kako se besede, ki v izvirniku ne poznajo pregibanja, množinskih oblik ali slovničnega spola, usidrajo v slovenščino in kakšno življenje v njej zaživijo. Korpusa Nova beseda in FidaPLUS nam pokažeta naslednje pojave: suši in anime sta se iz edninskega samostalnika pretvorila v števne (sušiji, animeji), cunami zadnje čase namesto geografskega označuje fenomen iz slovenskega političnega življenja, kimono še išče spolno identiteto in se še ne more odločiti, ali bo v množini moškega ali srednjega spola (kimoni/kimona), šitake so se pragmatično pretvorile v množinskega po vzoru nadpomenke gobe, s katerimi si prikladno delijo isto končnico.

V članku si bomo podrobneje ogledali latinizacijske prakse na primerih posrednih prevodov. Primerjali bomo dva sklopa: prvi obsega dela Osamuja Dazaija, Yasunarija Kawabate, Yukia Mishime, antologije japonske poezije in sega do leta 1984. (Odločitev za to časovno obdobje je izbrana zgolj zaradi potrebe po omejitvi korpusa. Sicer bi morali analizirati vse prevode, izdane do l. 2000.) Drugi sklop zajema posredne prevode, izdane po l. 2000, se pravi po *SP 2001*. Zanima nas, ali je pod vplivom *Šeste, pregledane izdaje Pravil* kaj drugače. Obenem se bomo dotaknili tudi latinizacijske prakse v neposrednih prevodih japonske književnosti.

2 Latinizacija v starejših posrednih prevodih japonske književnosti

V tem poglavju si bomo podrobneje ogledali, kakšna je bila praksa latinizacije v posrednih prevodih. Izbrali smo si dela Osamuja Dazaija, Yukia Mishime, Yasunarija Kawabate in japonske poezije v zbirkah *Mala antologija japonske*

lirike, Haiku in Kresnica v kletki. Zanima nas, kakšnih načel so se avtorji prevodov držali in do kakšnih nekonstistentnosti je prišlo.

Pri analizi poezije smo obravnavali vsa imena, pri analizi proznih del pa smo opazovali latinizacijo v petih kategorijah: A – sistem latinizacije, B – vrstni red imen, C – pregibanje ženskih imen, D – pregibanje moških imen, E – odstopanja in ostali pojavi. Številke v oklepaju ob navedenih imenih se nanašajo na stran, kjer se ime pojavi.

Mala antologija japonske lirike

V *Mali antologiji japonske lirike* (Mladinska knjiga, Ljubljana, 1975, ur. Mart Ogen) je predstavljena celotna zgodovinska pot japonske lirike od zbirke *Man'yōshū* do poezije prostega verza v 20. stoletju.

V naslednji tabeli so izpisana imena, pri katerih je prišlo do napačnega slovenjenja. Izpustili smo tista, v katerih se *ch, sh, ts, w, j, y, ō, ū* iz hepburna ne pojavljajo, saj pri slovenjenju ne prihaja do sprememb.

Stran	Zapis v knjigi	Zapis v hepburnu
2	Ki no Tsurajuki	Ki no Tsurayuki
5	Jūrjaku	Yūryaku
11	Jamabe Akahito	Yamabe Akahito
13	Jamanoue Okura	Yamanoue Okura
14	Ōtomo Jakamoči	Ōtomo Yakamochi
21	Ošikōči no Mitsune	Ōshikōchi no Mitsune
22	Ono no Komači	Ono no Komachi
24	Kijomara no Fukujabu	Kiyohara no Fukuyabu
27	Sugawara no Mičizane	Sugawara no Michizane
29	Minamoto no Šigejuki	Minamoto no Shigeyuki
30	Minamoto no Jorizane	Minamoto no Yorizane
31	Fudžiwara no Šunzei	Fujiwara no Shunzei
31	Izumi Šikibu	Izumi Shikibu
33	Fudžiwara no Tadamiči	Fujiwara no Tadamichi
34	Fudžiwara no Teika	Fujiwara no Teika
35	Šunzei no musume	Shunzei no musume
38	Šokuši	Shokushi
38	Saigjō	Saigyō
39	Džakuren	Jakuren
44	Seson Jūbai	Sesson Yūbai

Stran	Zapis v knjigi	Zapis v hepburnu
46	Šōtetsu	Shōtetsu
47	Kjōgoku no Tamekane	Kyōgoku no Tamekane
48	Imagawa Rjōshun	Imagawa Ryōshun
49	Sōchō	Sōchō
54	Andō Hirošige	Andō Hiroshige
55	Jamazaki Sōkan	Yamazaki Sōkan
56	Nišijama Sōin	Nishiyama Sōin
56	Ikeniši Gonsui	Ikenishi Gonsui
57	Matsuo Bašō	Matsuo Bashō
66	Sešu	Sesshū
66	Muromači	Muromachi
67	Esa Šōhaku	Esa Shōhaku
68	Morikawa Kjoroku	Morikawa Kyoroku
68	Jamaguči Sodō	Yamaguchi Sodō
68	Tačibana Hokuši	Tachibana Hokushi
69	Mukai Kjorai	Mukai Kyorai
69	Naitō Džōsō	Naitō Jōsō
73	Josa Buson	Yosa Buson
74	Jokoi Jajū	Yokoi Yayū
74	Čijo-ni	Chiyo-ni
74	Kurojanagi Šōha	Kuroyanagi Shōha
75	Ōšima Rjōta	Ōshima Ryōta
75	Jamamoto Rjōkan	Yamamoto Ryōkan
76	Sakurai Baišitsu	Sakurai Baishitsu
80	Kobajaši Isa	Kobayashi Issa
81	Ōkuma Kotomiči	Ōkuma Kotomichi
82	Tačibana Akemi	Tachibana Akemi
85	Masaoka Šiki	Masaoka Shiki
86	Tanaka Kišō	Tanaka Kishō
86	Ueda Čōšū	Ueda Chōshū
86	Takahama Kjoši	Takahama Kyoshi
88	Išikawa Takuboku	Ishikawa Takuboku
89	Kitahara Hakušū	Kitahara Hakushū
89	Josano Akiko	Yosano Akiko
92	Saitō Mokiči	Saitō Mokichi
93	Jamaguči Seiši	Yamaguchi Seishi
94	Katō Šūson	Katō Shūson
96	Kitazono Katsue	Kitazono Katsue
99	Tamura Rjūiči	Tamura Ryūichi

Tabela 1: Izpisana imena iz zbirke *Mala antologija japonske lirike*

Izsledki nam pokažejo sistematično nedoslednost. Nekateri elementi iz hepburna so ohranjeni, medtem ko so nekateri sistematično slovenjeni. Tako se ohranja: *w*, *ts*, *ō*, *ū*, slovenijo se *ch* v *č*, *sh* v *š*, *y* v *j*, *j* v *dž*. Prav tako se ne ohranja dvojni soglasnik, ki se sloveni v enojnega: *Issa* v *Isa*, *Sesshū* v *Sešu*. O razlogih za nedoslednost lahko samo ugibamo, a zdi se, da je sestavljenec prepoznal glasovno vrednost *w*, *ō*, *ū*, slovenil pa je tiste elemente, ki se jih da zapisati tudi z naborom slovenskih črk. Vendar to ne pojasni ohranitve *ts* in izpusta podvojenih soglasnikov. Zanimiva je oblika za glavno mesto Tokio, ki je zapisano kot *Tōkjō* nato pa sklanjano v *Tōkjōa*.

V spremnem besedilu avtor antologije razloži:

»Japonščina ne pozna posebej poudarjenih glasov, ampak so vsi zlogi enako naglašeni, le dolžina posameznih samoglasnikov je daljša, kar pa je nakazano (prim. Bašō – beri Bašoo, Kokinshū – beri Kokinshuu). Drugače izgovarjajo vokale tako kot mi. Soglasnik »š« je mehkejši od našega, »z« izgovarjajo s pridihnjnim »d«, torej »Hana(d)zono«, »w« pa je naš soglasniški »u«. Zaradi doslednosti sem zato tudi imena mest kot Kjōto in Tōkjō pisal tako, kot jih izgovarjajo Japonci, kljub pri nas sprejetemu pisanju Kioto in Tokio. Glasu »l« Japonci ne poznajo, »r« pa izgovarjajo z nastavo »d«. (Ogen 1975: 138)

Pri gornji tabeli smo v stolpcu za hepburnov zapis japonska imena »oddomačevali«, kar ni bilo tako enostavno, kot bi se ob pripisanem navodilu morda zdelo. Sledljivost, na katero se zagovorniki standardnih zapisov sklicujemo, je bila zaradi tiskarskih škratov in opuščanja dvojnih soglasnikov precej otežena. Avtorju tega članka je pri iskanju pravih zapisov v HB v veliki meri pomagalo znanje japonskega jezika,² jasno pa je, da smo taki v manjšini.

Haiku

V zbirki *Haiku* (Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1973) prevajalec Iztok Geister zbere najbolj znane haikuje osrednjih pesnikov: Bashō, Issa, Shiki, Yosa

² Npr.: Kijomara/Kiyohara – precej neverjetno bi bilo, da bi bila beseda »mara« sestavina imena, saj pomeni budističnega demona in prostaški izraz za moški spolni ud, »hara« pa je nasprotno kar pogosta sestavina v priimkih in krajevnih imenih.

Buson, Chiyo-ni itd. Pri latinizaciji se ne drži hepburna niti ne kunreija niti ne sloveni povsem. Ubere povsem svojo pot, ki jo v spremnem besedilu tudi pojasni:

»Prevajalci uporabljajo pri romanizaciji japonščine večidel angleško (za konzonante) in italijansko (za vokale) fonetizacijo. Hribarjev prevod Iz stare kitajske filozofije me je vzpodbudil k slovenski fonetizaciji, ki je zaradi določenih nujnih odstopanj vendarle nekakšna svojeglavost. Poleg izvorno slovensko fonetiziranih znakov š (za zveze sha, sho in shu), č (za zveze cha, cho in chu), ž (za zveze ja, jo, in ju), s (za zvezo shi), c (za zvezo chi in tsu), z (za zvezo ji) ter h (za zvezo fu) uporabljam v novejšem času iz angleščine privzeta znaka w in y kot tudi v materinščini neobičajne dublante (npr. ss ali ii ipd.). Res pa je, da je tudi takšna fonetizacija samo približno točna. Zdi se celo, da so naši južni jeziki prikladnejši za takšno predrznost; tako npr. sta mehki č v zvezi chi in đ v zvezi ja, jo, ju primernejša kot trdi č in ž. W je konzont nekje med našima u in v. R je glas med našima l in r, vendar bližji r. G je rahlo nazalen, kot ng. Akcenti obstoje, dasi bežno izraženi. Vokal označen s strešico označuje dvojno dolžino izgovorjave. U (vedno) in i (včasih) sta slabo naglašena. Ipd.« (Geister 1973: 120, 121)

Avtor se očitno zaveda posebnosti japonskega jezika in si jih želi kar najbolje prikazati v slovenščini. Vendar pomeša sistema hepburn in kunrei, odloči se za »ž« – ta v slovenščini označuje fonem [ʒ], ki ga v japonskem jeziku sploh ni, ter navede napačno trditev, da so dublete v materinščini neobičajne. Hvalevredni so opis zvočne podobe japonskega »r« in »w«, pripomba o nazalnem »g« in pojasnilo o dolžini vokalov, ki jih označuje s cirkumfleksom.

Zbirka je zastavljena ambiciozno in poleg prevodov navede haikuje tudi v latiniziranem izvirniku. Avtorjeva latinizacijska kreativnost, nedvomno dobronamerna, pa v očeh poznavalca, vajenega bodisi hepburna ali kunreija, pomeni precejšno zmedo.

Primeri:

zakaj so nekatere

Nani yue ni

ledene sveče dolge

nagami zika aru

druge kratke?

curara zoya

Onicura (Geister 1973: 101)

ni ne zemlje ne neba

Ten mo ci mo

le sneg

nasi ni yuki no

nenehno naletava

furisikiri

Hasin (Geister 1973: 104)

koliko ljudi teče v prvem

Ikutari ka

zimskem nalive

sigure-kakeneku

na ono stran

seta no hasi

prek dolgega mostu v kraju seta

Žôsô (Geister 1973: 104)

zimski večer

Huyu no yo ya

kako grozno

hari usinôte

šivanka je izginila!

osorosiki

Baisicu (Geister 1973: 107)

blodna mačka

Noraneke no

serje

hun site iru ya

v zimskem vrtu

huyu no niwa

Siki (Geister 1973: 107)

V naslednji tabeli podajamo seznam imen pesnikov, kot so zapisani v knjigi, in njihove pravilne zapise v hepburnu. Tukaj dolge vokale zapisujemo s

cirkumfleksom. Zapisov, ki so podani pravilno ali ki niso problematični, ne podajamo.

Stran	Zapis v knjigi	Zapis v hepburnu
9	Bašô	Bashô
9	Siki	Shiki
11	Žôsô	Jôsô
12	Onicura	Onitsura
13	Kubucu	Kubutsu
13	Ciyo-ni	Chiyo-ni
18	Ecuzin	Etsujin
19	Šado	Shado
20	Teizi	Teiji
22	Naožo	Naojo
31	Šôha	Shôha
32	Sikô	Shikô
33	Kikašu	Kikashu
40	Čora	Chora
49	Hokusi	Hokushi
49	Šûôsi	Shûôshi
52	Bončô	Bonchô
56	Sogecu-ni	Sogetsu-ni
60	Kyosi	Kyoshi
66	Ôšu	Ôshu
68	Ransecu	Ransetsu
71	Ocuzi	Otsuji
77	Šôhaku	Shôhaku
78	Ryûsi	Ryûshi
89	Gociku	Gochiku
89	Kišu	Kishu
97	Hugyoku	Fugyoku
103	Kacuri	Katsuri
104	Hasin	Hashin
107	Baisicu	Baishitsu
109	Cigecu-ni	Chigetsu-ni
112	Yazin	Yajin
113	Sute-žo	Sute-jo

Tabela 2: Izpisana imena iz zbirke *Haiku*

Kresnica v kletki

V zbirki *Kresnica v kletki* (Stella, Šmarješke toplice, 2000) prevajalec Igor Majaron napravi podobno kot v *Mali antologiji japonske lirike* pregled japonske lirike od *Man'yōshū* do Masaoka Shikija. Zbirka v celoti ohranja hepburnov zapis. Izpušča le diakritično označevanje dolgih vokalov, za kar lahko predvidevamo, da so bili izpuščeni že v posredovanih prevodih: Basho, Sogi itd. V spremnem besedilu prevajalec zapiše:

»Prevod je nastal primerjalno s pomočjo mnogih angleških, nemških, ruskih ter srbskih in hrvaških prevodov.« (Majaron 2000: 10)

(Prevodoslovje ta pojav opisuje s terminom »kompilativni prevod«.) Doda še navodila za izgovorjavo:

»Izgovor japonskih imen: TS = C, CH = Č, J = DŽ, SH = Š, W = V, Y = J, ostale črke enako kot v slovenščini.« (Majaron 2000: 10)

Drugi posegov v hepburnov zapis ni.

Yukio Mishima: *Kipenje morja* (Shiosai)

Kipenje morja (Prešernova družba, Ljubljana, 1961) je po zdaj zbranih podatkih eden prvih posrednih prevodov japonske književnosti. Napravil ga je Edvard Kocbek.

A – sistem latinizacije

Prevod dosledno uporablja hepburn brez diakritičnega označevanja dolgih vokalov. Pojasnila ni. Krajevna imena: Uta-jima, Chita, Atsumi (3) –, imena templjev in božanstev – žrtvenik Yashiro, Watatsumi-no-mikoto (3) –, imena ladij – Taihei-maru (5), Hiyodori-maru, Utajima-maru (106) –, osebna imena: Shinji, Hiroshi, Ryuji, Hatsue, Chiyoko.

B – vrstni red imen

Osebna imena so brez pojasnila zapisana po slovenskem vrstnem redu: Jukichi Oyama (10), Yasuo Kawamoto (16), Teru Miyata (18).

C – pregibanje ženskih imen

Ženska imena na -o, -e se sklanjajo: Chiyoki (44), o Hatsui (99) [im. Chiyoko, Hatsue].

D – pregibanje moških imen

- i) Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Teruja Miyate, Teruju Miyati (18) [im. Teru Miyata].
- ii) Moška imena na -o se pregibajo s podaljševanjem osnove: Yasuoja (111), Yasuojeva cigareta (44) [im. Yasuo].

E – odstopanja

- i) Na naslovnici je avtorjevo ime zapisano nedosledno in napačno, **Jukio Mishina**.
- ii) Dolgi ii se ohranja: Kii (110).

Osamu Dazai: *Večerno sonce* (Shayō)

Večerno sonce (Cankarjeva založba, Ljubljana, 1964) je po angleškem prevodu Donalda Keena prevedla Katarina Puc.

A – sistem latinizacije

Prevod večinoma upošteva HB zapis, pojasnila ni: Naoji (5), Wada (11), Kawata (14), Okinawa (30), Uehara Jiro (53), Miyake (80), Asagaya (103), Suzuya (107).

B – vrstni red imen

Vrstni red je japonski, vendar pojasnila ni: Uehara Jiro (53).

C – pregibanje ženskih imen

(Ni primerov.)

D – pregibanje moških imen

Sklanjanje moških priimkov na -a je nedosledno.

- i) po 1. m. sklanj.: vila Kawata (14) [im. Kawata];
- ii) po 2. m. sklanj.: zaupanje v strica Wado (15), pismo Wade (34) [im. Wada], z Ueharo (47) [im. Uehara]; vendar tudi nedosledno: misliš na gospoda Hosoda (39), h gospodu Hosodi (39) [im. Hosoda].

E – odstopanja in drugi pojavi

Nekatera imena so slovenjena, pojasnila ni: Ivašima (5), Nišikata (7), Dnevnik iz Šarašine (87), Čidori (104), Nišiogi (104).

Yasunari Kawabata: *Tisoč žerjavov* (Senbazuru)

Tisoč žerjavov (Prešernova družba, Ljubljana, 1965) je po nemškem prevodu prevedel Jože Kranjc.

A – sistem latinizacije

Prevod upošteva zapis HB, tudi za avtorjevo ime na naslovnici. V spremnem besedilu je kratka pripomba o izgovorjavi: »Pripomba: *Kikuji* izgovori: Kikudži, *Chikako* izgovori: Čikako, *Nojiri* izgovori: Nodžiri, *furoshiki* izgovori: furošiki.« (113).

B – vrstni red imen

Vrstni red imen je brez pojasnila slovenski: Yukiko Inamura (30).

C – pregibanje ženskih imen

- i) Ženska imena se sklanjajo po 1. ž. sklanj: Yukiki je bilo videti (39) [im. Yukiko].
- ii) Včasih se sklanjajo tudi ženski priimki: »gospodično Inamuro« (32), vendar »z gospodično Inamura« (41) [im. Inamura].

D – pregibanje moških imen

(Ni primerov.)

E – odstopanja in drugi pojavi

- i) Prevod sicer upošteva hepburnov zapis, vendar ne dosledno: Muejuki (38), Tsurajuki (38) [hepburn: Mueyuki, Tsurayuki].
- ii) Prevod dolge vokale označuje (s cirkumfleksom) le v spremnem besedilu: Sôtatsu, Sôtan (113), sicer ne: Yurakucho (34) [Yūrakuchō].
- iii) Na notranji naslovnici je avtorjevo ime nedosledno slovenjeno: Yasunari Kavabata [Jasunari Kavabata ali Yasunari Kawabata].

Yukio Mishima: *Po banketu* (Utage no ato)

Po banketu (Prešernova družba, Ljubljana, 1971) je (domnevno po angleški predlogi) nastal v prevodu Katarine Bogataj.

A – sistem latinizacije

Naslovnica in celotno besedilo brez pojasnila uporabljata dosledno slovenjenje: Secugoan (5), Noguči (5).

B – vrstni red imen

Brez pojasnila so zapisana v japonskem vrstnem redu: Fukuzava Kazu (5), Noguči Juken (11), Kato Kiomasa (13).

C – pregibanje ženskih imen

Ženskega imena Kazu ne sklanja. Svoji obliko napravi s podaljševanjem osnove: Kazujin (19).

D – pregibanje moških imen

Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Nagajami Genkiju (6) [im. Nagajama Genki], z Macujamo (13) [im. Macujama].

E – odstopanja

i) Nekaj imen pusti nesklanjanjih: »Kramljanje o haiku« (45), v Sado (97).

ii) V krajevnem imenu Niigata dvojni ii ohranja: v Niigati (54).

Yasunari Kawabata: *Glas gore* (Yama no oto) in *Speče lepotice* (Nemureru bijo)

Glas gore in *Speče lepotice* sta izšla v istem zvezku zbirke Nobelovci (Cankarjeva založba, Ljubljana, 1975). Obe deli je prevedel Janko Moder, prvo iz nemščine in drugo iz slovaščine. Uredil ju je sam.

A – sistem latinizacije

i) Prevoda brez pojasnila upoštevata dosledno slovenizacijo, tudi za zapis avtorjevega imena: Šingo (13), Jasuko (15), Kajo (13).

ii) Zaporedje -ui, -ei, -ai se zapisuje z -uj, -ej, -aj tudi tam, kjer gre za dva zloga z ločenim poudarkom: Šujči (13), Ajda (38), Ejko (43).

B – vrstni red imen

Ohranja se japonski vrstni red, pojasnila ni: Ogata Šingo (13), Tanizaki Ejko (43).

C – pregibanje ženskih imen

Včasih se sklanja tudi ženski priimek na -a: k Ivamuri Nacuko (173) [im. Ivamura Nacuko].

D – pregibanje moških imen

Moški priimki na -a se sklanjajo po 1. m. sklanj.: na Harunoba (43) [im. Harunobe], o Ajharu (200), z Ajharom (200) [im. Ajhara], vendar opazimo nedoslednost pri naslednjem primeru: pri pogrebni slovesnosti za Torijamo (68), je Torijamu strigla lase (68), nobene zveze s Torijamo (69), med Torijamo in njegovo ženo (69), pred Torijamom (69), Torijama je vse vzel (69), ni bilo jasno Torijamu (69) [im. Torijama].

E – odstopanja in drugi pojavi

- i) V spremnem besedilu ime avtorja zapiše po slovenskem vrstnem redu: Jasunari Kavabata.
- ii) Nedosledno pregibanje krajevnih imen: v *mestu Hirosakiju*, v *mestu Aomoriju* (126), vendar v *okrožju Minamicugaru*, v *okrožju Kitacugaru* (127).

Yasunari Kawabata: Jezero (Mizuumi)

Prevod *Jezera* (Mladinska knjiga, Ljubljana, 1976) je opravil Miha Avanzo po angleški predlogi.

A – sistem latinizacije

Na platnici in notranji naslovnici je avtorjevo ime zapisano v hepburnu, medtem ko so v besedilu vsa lastna imena zapisana slovenjeno. Pojasnila ni.

B – vrstni red imen

Pri imenih je brez pojasnila upoštevan slovenski vrstni red: Gimpei Momoi (5), Hisako Tamaki (18).

C – pregibanje ženskih imen

- i) Žensko ime Hisako sklanja po 1. ž. sklanj.: Hisaki (28) [im. Hisako].
- ii) Ne sklanjajo se druga ženska imena: obraza Mijako in Jajoi (31), Tatsu (36).
- iii) Sklanjajo se tudi ženski priimki: iz Nobuko Onde (81) [im. Nobuko Onda].

D – pregibanje moških imen

Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj: Jukičija Fukuzave (81) [im. Jukiči Fukuzava].

E – odstopanja

- i) Imena avtorjev slik, s katerimi je izdaja opremljena, so podana v japonskem vrstnem redu in v zapisu HB; Fukuzawa Shiro, Mayumi Oda, Araki Tetsuo idr.
- ii) Žensko ime Tatsu je ohranjeno v zapisu HB.

Yukio Mishima: *Morje rodovitnosti* (Hōjō no umi)

V letih 1983/1984 je Pomurska založba izdala tetralogijo *Morje rodovitnosti* (Hōjō no umi). Vsakega od štirih romanov je prevedel drug prevajalec: *Pomladni sneg* (Haru no yuki) Janko Moder, *Pobegle konje* (Honba) Alenka Stanič, *Hram jutranje zarje* (Akatsuki no tera) Jaka Štular in *Angelov propad* (Tennin no gosui) Maja Kraigher. Vse štiri romane je uredil Jože Fistrovič, lektoriral Andrijan Lah, zato jih bomo obravnavali skupaj, saj so uredniške in lektorske smernice iste.

A – sistem latinizacije

Prevodi vselej upoštevajo slovenjenje tudi za zapis avtorjevega imena na naslovnici. Pojasnila ni.

B – vrstni red imen

Vrstni red v osebnih imenih je slovenski, vendar opombe o tem ni: Kijoaki Macugae (*Pomladni ... 5*), Cunanori Jamao (*Pomladni ... 69*) idr.

C – pregibanje ženskih imen

Ženska imena se pregibajo s krajšanjem osnove: Satokine (*Pomladni ... 108*) [im. Satoko], drugače se ne sklanjajo.

D – pregibanje moških imen

- i) Moški priimki na -a se sklanjajo po 1. m. sklanj.: Šigenukija Honda (*Pomladni* ... 5) [im. Šigenuki Honda], Iinumu (*Pomladni* ... 15) [im. Iinuma], z Ajakurom (*Pomladni* ... 29) [im. Ajakura], s Hondom (*Pomladni* ... 119) [im. Honda], Harukata Kaja (*Pobegli* ... 86) [im. Harukata Kaja] indr.
- ii) Nekatera moška imena se pregibajo s podaljševanjem osnove: Kijoakijeva (*Pomladni* ... 5) [im. Kijoaki], Icuijev (*Pomladni* ... 303) [im. Icui]; nekatera s krajšanjem osnove, Macugaove (*Pomladni* ... 5), Macugaa (*Pomladni* ... 7) [im. Macugae], indr.

E – odstopanja in drugi pojavi

- i) Dvojni ii se ohranja: Iinuma (*Pomladni* ... 15), Iida (*Pobegli* ... 81).
- ii) Končni -e se zapisuje z ostrivcem: Miné (*Pomladni* ... 131), Hidé (*Pomladni* ... 260), Keagé (*Pobegli* ... 8), Kuisé (*Pobegli* ... 8), Kensuké (*Pobegli* ... 61), Isé (*Pobegli* ... 73), Vatanabé (*Pobegli* ... 99), Sataké (*Pobegli* ... 104), Hoké (*Pobegli* ... 104), Hakoné (*Hram* ... 145), Rié (*Hram* ... 177), Hinodé (*Angelov* ... 8), Komagoé (*Angelov* ... 9), Kinué (*Angelov* ... 20), Cuné (*Angelov* ... 188).
- iii) Izjeme, kjer se pojavi podvojeni konzonant: Ninna (*Hram* ... 156), Hattori (*Hram* ... 167), seppuku (*Hram* ... 224), Nippon (*Angelov* ... 168). Pod vplivom angleščine se podvojeni konzonant napiše tudi s »sš«: Gessšudži (*Angelov* ... 49) [hepburn: Gesshūji] in Nisšo-maru (*Angelov* ... 90) [hepburn: Nisshō-maru].
- iv) Dvoglasje -ai, -ei ipd. se zapisuje z -j pred pripono -maru: Nikej-maru (*Angelov* ... 89), Tajei-maru (*Angelov* ... 90), Dajču-maru (*Angelov* ... 95), sicer se ga ohranja: Sai (*Pobegli* ... 41), Ukei (*Pobegli* ... 72), Minami Daira-dai (*Hram* ... 146), Hončo monzui (*Hram* ... 205).
- v) Hepburn je ohranjen pri blagovni znamki: Itsui Products (*Hram* ... 15).

3 Latinizacija v posrednih prevodih po l. 2000

Latinizacijo v posrednih prevodih po l. 2000 si bomo ogledali po sklopih, saj nekatere družita ista prevajalka in založba.

Abe Kōbō: *Ladja Sakura* (Hakobune Sakura maru); Haruki Murakami: *Divja jaga za ovco I, II* (Hitsuji o meguru bōken)

Romana *Ladja Sakura I, II* (2003) in *Divja jaga za ovco I, II* (2004) je prevedla Sabina Lodrant (Založniški atelje Blodnjak, Ljubljana).

A – sistem latinizacije

Upošteva se hepburnov sistem brez označevanja dolgih samoglasnikov, pojasnila ni: shochu (*Ladja ... I* 8), tokeimushi (*Ladja ... I* 9), Inototsu (*Ladja ... I* 40), Fuji (*Ladja ... I* 127), Shinjuku (*Divja ... I* 21), Hokkaido (*Divja ... I* 121), Meiji (*Divja ... I* 123), Sapporo (*Divja ... I* 171).

B – vrstni red imen

Vrstni red je slovenski, pojasnila ni: Kenzaburo Oe (*Divja ... I* 8), Yukio Mishima (*Divja ... I* 12).

C – pregibanje ženskih imen

(Ni primerov.)

D – pregibanje moških imen

Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Yukia Mishime (*Divja ... I* 12) [im. Yukio Mishima].

E – odstopanja in drugi pojavi

Napačen prepis imena: Ayoma bulevar (*Divja ... I* 36) [Aoyama], Shinjuko (*Divja ... I* 139) [Shinjuku]. (Tudi sicer je v teh prevodih kar nekaj tiskarskih škratov.)

Haruki Murakami: *Ljubi moj Sputnik* (Suputoniku no koibito); *Južno od meje, zahodno od sonca* (Kokkyō no minami taiyō no nishi)

Ljubi moj Sputnik (2004) in *Južno od meje, zahodno od sonca* (2005) je prevedla prevajalka Majda Kompare za isto zbirko, založbo in urednika (zbirka Roman, Mladinska knjiga, Ljubljana, urednik Aleš Berger).

A – sistem latinizacije

Upošteva se slovenjenje brez pojasnila: Šiga Naoja (*Ljubi ... 11*), Čigasaki (*Ljubi 13*), Kičidžodži in Haradžuku (*Ljubi ... 46*), Cudanuma (*Ljubi... 58*), Šindžuku (*Ladja ... I 85*), Hadžime (*Južno ... 5*), Šimamoto (*Južno ... 7*).

B – vrstni red imen

Vrstni red je slovenski, pojasnila ni: Šiniči Nimura (*Ljubi ... 184*), Izumi Ohara (*Južno ... 83*).

C – pregibanje ženskih imen

Se ne sklanjajo: Miu, Miuji no ime (*Ljubi ... 37*), Izumi, Šimamoto (*Južno ...*).

D – pregibanje moških imen

Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: od Nišide (*Južno ... 30*) [im. Nišida], gospodu Nakajami (*Južno ... 175*) [im. Nakajama].

E – odstopanja in drugi pojavi

Nedoslednost v slovenjenju: Jotsuja (*Južno ... 141*) [slov. Jocuja].

Mari Akasaka: *Vibrator* (Vaiburēta); Shōko Tendō: *Hči jakuze* (Yakuza na tsuki)

Ti deli obravnavamo skupaj, saj je obe prevedla Maja Štrumelj in lektorirala Viktorija Muha (Učila International, Tržič, 2008).

A – sistem latinizacije

Uporablja se slovenizacija, pojasnila ni: Čiemi, Šitara (*Vibrator, 30*), šoču (*Vibrator 45*), Hirojasu, Nacuki (*Hči ... 7*), Nakauči (*Hči ... 56*).

B – vrstni red imen

Vrstni red je japonski, pojasnila ni: Hori Čiemi, Hatada Rie, Mita Hiroko (*Vibrator 30*), Ozava Seidži (*Vibrator 47*).

C – pregibanje ženskih imen

Se ne sklanjajo: po Miuri Risako (*Vibrator 32*), z Mizue (*Hči ... 57*).

D – pregibanje moških imen

- i) Moški priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Maedžimo (*Hči ... 64*) [im. Maedžima], grob Fudžisave (*Hči ... 176*) [im. Fudžisava],
- ii) Imena na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Taki (*Hči ... 135*) [im. Taka].

E – odstopanja in drugi pojavi

- i) Ohranja se dvojni ii: Niigata (*Vibrator 51*).
- ii) Ime avtorice Shoko Tendo se ves čas zapisuje v HB (*Hči ...*).

Natsuo Kirino: Rez (Auto)

Rez Natsuo Kirino je iz angleščine prevedla Jana Cedilnik (Učila, Tržič, International, 2006).

A – sistem latinizacije

Uporablja se slovenjenje brez pojasnila: Tecuja, Šibuja (23), Kabuki-čo (39).

B – vrstni red imen

Vrstni red je slovenski, opombe ni: Kazuo Mijamori (120), Akira Džumondži (126).

C – pregibanje ženskih imen

- i) Anna se sklanja po 1. ž. sklanj: Anna – Anne.
- ii) nesklonljiva so: Jajoi, Masako, Joši, Kazue idr.
- iii) svojilna oblika Kazue – Kazuejina skrb (148).
- iv) sklanja tudi ženske priimke: zraven inšpektorice Komade (251) [im. Komada].

D – pregibanje moških imen

- i) priimki na -a se sklanjajo po 2. m. sklanj.: Sogo (135) [im. Soga].

E – odstopanja in drugi pojavi

- i) neslovenjeno se piše ime Anna (41), Issey (151).
- ii) napačna svojilna oblika moškega imena: Kinugasin (216) [prav. Kinugasov].

iii) japonsko žensko osebno ime Yoshie se – morda zaradi vpliva angleške izgovorjave – sloveni v Joši, čeprav se končni -e v japonskem imenu izgovarja kot polni zlog.

4 Sklep

Domnevamo lahko, da je slovenjenje dokončno zakoličil *SP 1962*, kajti prevodi okoli te letnice v veliki meri še upoštevajo hepburnov zapis (*Kipenje morja* 1961, *Večerno sonce* 1964, *Tisoč žerjavov* 1965). Vendar že *Sestre Makiokove* (1967) upoštevajo slovenjenje (glej tabelo 3 – posredni prevodi). Kadar govorimo o uporabi HB ali slovenjenja, je treba poudariti, da je nedosledne rabe veliko. Neslovenjena ostajajo imena podjetij ali pa tista, ki so morda prevajalcu in lektorju zvenela domače (Anna, Issey, slednji morda zaradi modne znamke Issey Miyake.) V splošnem lahko trdimo, da se je, ne glede na premočrtnost pravila o slovenjenju japonskega jezika, to, četudi dokaj enostavno, le redkokdaj v celoti implementirano. Pisci večinoma slovenijo le tiste dele, ki se jim zdijo »preveč angleški«, kot na primer »sh«, »ch« ali »y«, pozabljajo pa na »ts«, »j« in »w«. Ohranjajo tudi »ii«. Zlasti problematično je slovenjenje lokalnih nestandardnih zapisov. Tako je bil v ameriških prevodih *Morja rodovitnosti* uporabljen končni -é, katerega edina funkcija je, da ga anglofoni bralec sploh izgovori. V našem okolju ta končni -é daje napačno informacijo o ozkosti vokala in o mestu jakostnega naglasa, ki ga japonski jezik sicer ne pozna. V sodobnih prevodih japonske književnosti v tuje jezike se lokalni nestandardni zapisi opuščajo in zamenjujejo s standardnim zapisom (večinoma s HB). Ta se od jezika do jezika oziroma od prevoda do prevoda razlikuje le v uporabi cirkumfleksa ali makrona za označevanje dolgih vokalov.

Analizirani prevodi bralca le redkokdaj opozorijo na sistem latinizacije, o vrstnem redu osebnih imen pa nikoli. Nekateri starejši prevodi po zgledu pregibanj grških ženskih imen na -o in -e pregibajo tudi japonska ženska imena. V novejših te rabe ni več zaznati.

V prejšnjih poglavjih analizirani podatki nam kažejo, na katerih mestih največkrat pride do napak. Tovrstne napake so enostavno rešljive: priporočljivo je pripisovanje opomb o sistemu latinizacije; izbrani sistem naj bo dosledno upoštevan in predvsem mora biti omogočena sledljivost imen; pri osebnih imenih

naj se zapiše, v katerem vrstnem redu so podana; pregibanje naj se opravi dosledno po izbranih paradigmah, da ne bo prihajalo do motečega mešanja 1. in 2. moške sklanjatve pri moških priimkih na -a in podobnih pojavov.

Zanimivo je, da so sestavjalci pesniških antologij kreativno posegali v sistem latinizacije, ker so želeli čim nazorneje zapisati glasovno podobo japonskega jezika. V proznih prevodih tovrstne tenkočutnosti ni zaznati nikjer.

Za ilustracijo smo dodali še tabelo neposrednih prevodov, nastalih večinoma v zadnjih petih letih (glej tabelo 4 – neposredni prevodi). V njih je latinizacija dosledna. Odločitev o izbiri sistema je pogostokrat prepuščena prevajalcu, včasih je odvisna tudi od uredniške politike. Opažamo lahko tri smeri: 1. popolno slovenjenje vseh osebnih in občnih imen (uporaba slovenjenja v leposlovju je zaradi različnih razlogov dopustna); 2. hepburnov zapis; 3. kombinacijo hepburnovega zapisa za osebna imena in slovenjenja za občna (s priloženo opombo). Zadnji dve delimo še na podskupini glede na (ne)označevanje dolgih vokalov. Pisec tega članka iz lastnih izkušenj ve, da je zadnja, kombinacijska smer najbolj prožna, saj slovenjenje občnih imen omogoča lažjo izpeljavo novih imen ali pridevnikov, kadar jih prevajalec potrebuje, obenem se tako izognemo trkom že popolnoma podomačenih besed (gejša, samuraj, šogun) z novimi, lastna imena pa tako ostajajo neokrnjena.

Literatura

- Breznik, Anton in Fran Ramovš (1937) *Slovenski pravopis, mala izdaja*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- Dobrovoljc, Helena (2004) *Pravopisje na Slovenskem*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Geister, Iztok (1973) 'Pripomba k prvi slovenski izdaji haiku poezije.' V: *Haiku*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. Str. 119–121.
- Gorjanc, Vojko (2005) *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Izolit.
- Gradišnik, Branko (1993) 'O pisatelju, ki se je šalil zelo resno.' V: *Rašomon in druge zgodbe*. Ryunosuke Akutagawa. Ljubljana: Mihelač. Str. 5–17.
- Hmeljak Sangawa, Kristina (2000) 'Al' prav se piše kaisha ali kajša. O latinizaciji japonskih lastnih imen v Sloveniji.' *Azijske in afriške študije* IV/1, str. 75–89.

Jesenšek, Marko, ur. (2003) *Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Keene, Donald (1984) [1956] 'Note on Pronunciation of Names.' V: *The Setting Sun*. Osamu Dazai. Tōkyō: Charles E. Tuttle Co.: Publishers. Str. vi.

Majaron, Igor (2000) 'Uvod.' V: *Kresnica v kletki*. Šmarješke toplice: Stella. Str. 5–10.

Ogen, Mart (1973) 'Japonska lirika in njen zgodovinski okvir.' V: *Mala antologija japonske lirike*. Ljubljana: Mladinska knjiga. Str.105–130.

Slovenski pravopis. (1950) Ljubljana: SAZU in Državna založba Slovenije.

Slovenski pravopis. (1962) Ljubljana: SAZU in Državna založba Slovenije.

Slovenski pravopis. (2001) Ljubljana: SAZU in ZRC SAZU Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Škrabec, pater Stanislav (1994) *Jezikoslovna dela 2*. Jože Toporišič (ur.). Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica.

Pregledano gradivo (avtorji so navedeni glede na zapis v knjigi in ne po HB)

Abe, Kobo (1981) *Ženska s peščin (Suna no onna)*. Prev. Jasna Hrvatin. Ljubljana: Prešernova družba.

Abe, Kobo (2003) *Ladja Sakura (Hakobune Sakura maru)*. Prev. Sabina Lodrant. Ljubljana: Založniški atelje Blodnjak.

Akasaka, Mari (2008) *Vibrator (Vaiburēta)*. Prev. Maja Štrumelj. Tržič: Učila International.

Akutagawa, Ryunosuke (1993) *Rašomon in druge zgodbe*. Prev. Branko Gradišnik. Ljubljana: Mihelač.

Dazai, Osamu (1964) *Večerno sonce (Shayō)*. Prev. Katarina Puc. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Endō, Shūsaku (2009) *Molk (Chinmoku)*. Prev. Iztok Ilc. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Geister, Iztok, izb. in prev. (1973) *Haiku*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Jošimoto, Banana (1997) *Kuhinja (Kitchin)*. Prev. Andrej Blatnik. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Jumoto, Kazumi (2009) *Nepričakovan konec poletja (Natsu no niwa)*. Prev. Nina Golob. Dob pri Domžalah: Miš.

Kavabata, Yasunari (1978) 1. *Glas gore (Yama no oto)*, 2. *Speče lepoticke (Nemureru bijo)*. Prev. Janko Moder. Ljubljana: Cankarjeva založba. (Obe deli sta v istem zvezku v zbirki Nobelovci)

- Kawabata, Yasunari (1965) *Tisoč žerjavov (Senbazuru)*. Prev. Jože Kranjc. Ljubljana: Prešernova družba.
- Kawabata, Yasunari (1976) *Jezero (Mizuumi)*. Prev. Miha Avanzo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kawabata, Yasunari (2009) *Snežna dežela (Yukiguni)*. Prev. Iztok Ilc. Ljubljana: Sanje.
- Kirino, Natsuo (2006) *Rez (Auto)*. Prev. Jana Cedilnik. Tržič: Učila International.
- Matsuura, Rieko (2007) *Natural Woman (Nachuraru ūman)*. Prev. Iztok Ilc. Ljubljana: Škuc/Lambda.
- Majaron, Igor, izb. in prev. (2000) *Kresnica v kletki. Šmarješke toplice*: Stella.
- Miyamoto Musashi (1999) *Knjiga petih prstanov (Gorin no sho)*. Prev. Peter Amalietti. Ljubljana: Založba Amalietti.
- Mishima, Yukio (1961) *Kipenje morja (Shiosai)*. Prev. Edvard Kocbek. Ljubljana: Prešernova družba.
- Mišima, Yukio (1971) *Po banketu (Utage no ato)*. Prev. Katarina Bogataj. Ljubljana: Prešernova družba.
- Mišima, Yukio (1983) *Pomladni sneg (Haru no yuki)*. Prev. Janko Moder. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Mišima, Yukio (1983) *Pobegli konji (Homba)*. Prev. Alenka Stanič. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Mišima, Yukio (1984) *Hram jutranje zarje (Akatsuki no tera)*. Prev. Jaka štular. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Mišima, Yukio (1984) *Angelov propad (Tennin no gosui)*. Prev. Maja Kraigher. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Murakami, Haruki (2004) *Ljubi moj Sputnik (Sputoniku no koibito)*. Prev. Majda Kompare. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Murakami, Haruki (2004) *Divja jaga za ovco (Hitsuji o meguru bōken)*. Prev. Sabina Lodrant. Ljubljana: Založniški atelje Blodnjak.
- Murakami, Haruki (2005) *Južno od meje zahodno od sonca (Kokkyō no minami, taiyō no nishi)*. Prev. Nina Kompare. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Murakami, Haruki (2005) *Norveški gozd (Noruei no mori)*. Prev. Nika Cejan. Ljubljana: Sanje.
- Murakami, Haruki (2007) *Kafka na obali (Umibe no Kafuka)*. Prev. Aleksander Mermal. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Murakami, Ryu (2005) *Skoraj prosojna modrina (Kagirinaku tōmei ni chikai burū)*. Prev. Iztok Ilc. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- Murasaki, Šikibu (1975), (1988) *Princ in dvorne gospe (Genji monogatari)*. Prev. Silvester Škerl. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Najdeno v Tokiu, sodobna japonska kratka proza.* (2005) Prev. Aleksander Mermal, in sod. Maribor: Litera.
- Oe, Kenzaburo (1997) *Osebna zadeva (Kojinteki na taiken)*. Prev. Stanka Rendla. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ogawa, Yōko (2007) *Hotel Iris (Hoteru Airisu)*. Prev. Luka Culiberg. Ljubljana: Tuma.
- Ogawa, Yoko (2008) *Darilo števil (Hakase ga aishita sūshiki)*. Prev. Aleksander Merumaru. Tržič: Učila International.
- Ogen, Mart, izb. in prev. (1975) *Mala antologija japonske lirike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Šiga, Naoya (1993) *Potovanje skozi temno noč (An'ya kōro)*. Prev. Božidar Pahor. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Tanizaki, Džuničiro (1967) *Sestre Makiokove (Sasameyuki)*. Prev. Alenka Bole Vrabec. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Tanizaki, Jun'ichirō (2002) *Hvalnica senci (In'ei raisan)*. Prev. Branka Klenovšek. Ljubljana: Študentska založba.
- Tendo, Shoko (2008) *Hči jakuze (Yakuza na tsuki)*. Prev. Maja Štrumelj. Tržič: Učila International.
- Ueda, Akinari (1994) *Pripovedi ob deževnem mesecu (Ugetsu monogatari)*. Prev. Maja Milčinski. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Yoshimoto, Banana (2008) *Adijo, punca (Tsugumi)*. Prev. Mirjam Čuk Moishi. Ljubljana: Karantanija.
- Yu, Miri (2007) *Zlata mrzlica (Gōrudo rasshu)*. Prev. Igor Rogelja. Ljubljana: Cankarjeva založba.